

Ο Ai Weiwei στην Αθήνα, </br>M. Αστραπέλλου

Μαριλένα Αστραπέλλου

Ο Ai Weiwei στην Αθήνα

Ο πολυσυζητημένος κινέζος εικαστικός και ακτιβιστής που ετοιμάζεται να παρουσιάσει την πρώτη έκθεσή του στην Ελλάδα και στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης μιλάει στο ΒΗΜΑgazino για το αμφιλεγόμενο έργο του

[...] Η ανεκτική Ελλάδα που αγάπησε ο Ai Weiwei

Ο ίδιος τουλάχιστον είναι συνεπαρμένος από την Ελλάδα και τον τελευταίο καιρό την επισκέπτεται συχνά. [...] Η παρουσία του στη Λέσβο και στην Ειδομένη, όπου έσπευσε προκειμένου να βρεθεί στο πλευρό των προσφύγων, ήταν πιο ηχηρή, δεν διέφυγε της προσοχής κανενός. Φωτογραφήθηκε μαζί τους, υποσχέθηκε ένα μνημείο, έστησε ένα workshop, έφερε ένα πιάνο στον καταυλισμό για να παίξουν πρόσφυγες που το επιθυμούσαν όσο περίμεναν να περάσουν τα σύνορα. Είναι πάντα αεικίνητος, αλλά και επί ελληνικού εδάφους δεν είχε ησυχία. Πανταχού παρών, μαζί με το συνεργείο του αποτύπωσαν την κατάσταση των προσφύγων, μίλησαν μαζί τους, «ακόμη και με ανθρώπους που αναλαμβάνουν να θάψουν όσους πρόσφυγες χάσουν τη ζωή τους στο ταξίδι για μια καλύτερη ζωή». [...]

Το μήνυμα είναι το μέσο

Η απόφασή του να ταξιδέψει στη Λέσβο και στην Ειδομένη απέσπασε αρκετά ειρωνικά σχόλια και μπόλικη δυσπιστία. Πολύς κόσμος, στο εξωτερικό αλλά και στην Ελλάδα που τον μάθαμε καλύτερα πρόσφατα, ξεχνάει το σημαντικό ιστορικό του, τον ακτιβισμό του που είναι συνυφασμένος με το αμιγώς δημιουργικό έργο του, και αντ' αυτού βλέπει τα φλας που αστράφτουν, τις selfies με τους πρόσφυγες, εν ολίγοις το «σταριλίκι» του ακτιβιστή καλλιτέχνη, ο οποίος είναι πέρα από κάθε αμφιβολία γνωστός σε κάθε σημείο του πλανήτη. Μα, ο Ai Weiwei είναι σταρ, δεν χρειάζεται συζήτηση επ' αυτού, χαρακτηρισμός που μάλλον τον αφήνει αδιάφορο, αν και κρίνοντας από τις συνθήκες υπό τις οποίες έγινε η παρούσα συνέντευξη, ενίοτε κάνει χρήση της δύναμης και της εξουσίας που του εξασφαλίζει η προνομιούχα θέση του. «Είμαι ένας καλλιτέχνης που τυχαίνει να είναι σημαντικός. Όμως, είτε ως καλλιτέχνης είτε ως ακτιβιστής, για εμένα το μήνυμα είναι το πιο σημαντικό πράγμα. Με το μήνυμα έρχονται η γλώσσα και η έκφραση, η επικοινωνία. Ορισμένες φορές, όταν φύγει από εμένα, φτάνει στους ανθρώπους και πιστεύω ότι πρόκειται για ένα θαύμα» θα πει. Τα φαινόμενα, λοιπόν, κάποιες φορές απατούν. Η παρουσία του σε Λέσβο και Ειδομένη δεν ήταν μια κίνηση εντυπωσιασμού σε αρμονία με τη μόδα της εποχής, να περνούν δηλαδή διάσημες προσωπικότητες από τους χώρους υποδοχής προσφύγων, αλλά μια δράση απόλυτα συνεπής από την πλευρά του καλλιτέχνη που έφερε, για παράδειγμα, στο φως την τραγωδία της επαρχίας του Σετσουάν, όπου το 2008 ο φονικός σεισμός των 8 ρίχτερ σκότωσε σχεδόν 70.000 ανθρώπους, ανάμεσά τους και πολλά παιδιά. Έπειτα από ενδελεχή έρευνα και με τη βοήθεια ακτιβιστών, ο Ai Weiwei ανέρτησε online τη λίστα με τα 5.212 ονόματα των παιδιών που κανείς κυβερνητικός παράγοντας δεν αναλάμβανε την ευθύνη να αναγνωρίσει ως θύματα. Ο εικαστικός Ai Weiwei ανέκαθεν πίστευε ότι η τέχνη, ή τουλάχιστον η καλή τέχνη,

δημιουργείται βάσει των αρχών ενός μανιφέστου. «Το δικό μου μανιφέστο, αν μπορώ να πω ότι έχω ένα, είναι να αναγνωρίζω την ανθρώπινη κατάσταση και να καταλήγω σε μια προσωπική ερμηνεία της. Δεν αλλάζει με τον χρόνο, είναι πάντα σταθερό. Δεν θα μπορούσε να είναι αλλιώς, ο χρόνος που έχουμε επάνω στη Γη είναι πολύ περιορισμένος».

Ο Ai Weiwei και ο μικρός Αϊλάν

Ωστόσο, ενδέχεται πάνω στη βιασύνη να τον αξιοποιήσει κανείς αυτόν τον χρόνο να πέφτει σε αποπήματα, να το παρατραβάει, ενδεχομένως και να κάνει λάθη. «Δεν φαντάζομαι πράγματα. Ενεργώ αυτοστιγμεί. Δεν έχω φαντασία, δεν έχω καλή μνήμη» έχει δηλώσει. Χωρίς να μπορεί κανείς να αμφισβητήσει το ειλικρινές ενδιαφέρον του για το δράμα των προσφύγων - στο κάτω κάτω, μεταξύ άλλων, ακύρωσε μια έκθεσή του στη Δανία ως διαμαρτυρία για την επίμαχη απόφαση της κυβέρνησης να κατάσχει τα χρήματα και τα τιμαλφή τους -, η αναπαράσταση της φωτογραφίας του τρίχρονου Αϊλάν Κούρντι έτσι όπως τον ξέβρασε πνιγμένο η θάλασσα στο Μπόντρουμ της Τουρκίας τον περασμένο Σεπτέμβριο, με τον κινέζο εικαστικό στη θέση του, με το πρόσωπο θαμμένο στην άμμο, ήταν για πολλούς μια αμήχανη, μια ατυχής στιγμή στην καριέρα του. Η ζωή αποδεικνύεται πιο φοβερή από την τέχνη και οποιοδήποτε βιαστικό σχόλιο επάνω στην τραγική μοίρα ενός παιδιού, έστω αρθρωμένο με τις καλύτερες προθέσεις, μοιάζει με κακόγουστη φάρσα, στην καλύτερη περίπτωση. «Εγωκεντρικό τέχνασμα», «έχει το σύνδρομο του Μεσσία», «είναι εξαρτημένος από τη διασημότητα» συνόψισε την κριτική απέναντί του ο Τζόναθαν Τζόουνς στην εφημερίδα «The Guardian» και ήταν πολλοί εκείνοι που κούνησαν καταφατικά το κεφάλι. Και έπειτα έδωσε τη χαρακτηρισική βολή: «Αυτή η φωτογραφία είναι κακή τέχνη». Από καλλιτεχνικής απόψεως αλλά και όσον αφορά το αποτέλεσμα της ακτιβιστικής δράσης του, η δουλειά του Ai Weiwei είναι πολύ πιο δυνατή όταν δεν βρίσκεται και ο ίδιος μέσα στο κάδρο της ή τουλάχιστον όταν δεν το μονοπωλεί με τόσο απόλυτο τρόπο (βλέπε περίπτωση Σετσουάν). Έπειτα, αν δεν σε έχει ευαισθητοποιήσει η αδιανόητη αληθινή εικόνα, η φωτογραφία, την οποία μάλιστα είδαν διαδικτυακά είκοσι εκατομμύρια άνθρωποι μέσα σε μόλις 12 ώρες, τότε μάλλον ούτε και η τέχνη θα το καταφέρει, όσο αγαστές και αν είναι οι προθέσεις του δημιουργού της. Σωστά;

Αυτή βεβαίως δεν είναι η άποψη του Ai Weiwei. «Το έργο ενός καλλιτέχνη δεν μπορεί να εκτιμηθεί βάσει των κοινών ή καθημερινών ηθικών περιορισμών. Το αντίθετο, συχνά είναι ενάντια σε τέτοιου είδους επιφανειακές ηθικές κρίσεις. Ένα έργο τέχνης μπορεί να θεωρείται άξιο λόγου όταν θέτει σε δοκιμασία τέτοια θέματα. Αλλιώς, μιλάμε για ένα μέτριο έργο τέχνης. Για μένα, αυτή η κίνηση ήταν μια πολύ απλή πράξη και μεταφέρει το μήνυμα που θα έπρεπε να μεταφέρει και τίποτε περισσότερο. Οποιοι αισθάνθηκαν προσβεβλημένοι από την πράξη μου θα πρέπει να ρωτήσουν τον εαυτό τους τι δεν πηγαίνει καλά με το δικό τους σύστημα αξιών, πώς μπορούν να το χρησιμοποιούν ή να το απονεκρώνουν προκειμένου να δικαιολογούν ή να προστατεύουν τη δική τους συμπεριφορά, να αγνοούν δηλαδή το γεγονός ότι δύο παιδιά πεθαίνουν στην ίδια θάλασσα κάθε ημέρα. Ο Τύπος έκανε τον Αϊλάν σύμβολο της τραγωδίας, όμως συχνά το σύμβολο είναι λιγότερο τραγικό από την πραγματικότητα. Η πραγματική τραγωδία είναι η απάνθρωπη ανοχή για χάρη της διατήρησης και προστασίας του status quo». [...]

Μαριλένα Ασραπέλλου,
[To Βήμα, 16/05/2016](#)

Ασκήσεις

1. Ποια κριτική δέχτηκε ο Ai Weiwei για την επίσκεψή του στους προσφυγικούς καταυλισμούς της Μυτιλήνης και της Ειδομένης; Ποια είναι η άποψη της δημοσιογράφου σχετικά με το θέμα αυτό; Τον υπερασπίζεται; Με ποια επιχειρήματα και με ποια τεκμήρια υποστηρίζει την άποψή της;
2. Ποια κριτική δέχτηκε ο Ai Weiwei ειδικά για την αναπαράσταση της δραματικής σκηνης με το σώμα του Αϊλάν, που φωτογραφήθηκε και κυκλοφόρησε μέσω των κοινωνικών δικτύων σε όλο τον πλανήτη; Ποια θέση παίρνει η δημοσιογράφος στο θέμα αυτό; Με ποια επιχειρήματα υπερασπίζεται ο ίδιος τη συγκεκριμένη παρέμβασή του; Ποια είναι η δική σας άποψη για το θέμα αυτό; Να τεκμηριώσετε τις απαντήσεις σας με αναφορές στο δημοσίευμα και με τα δικά σας επιχειρήματα. Βλ. και την επίμαχη φωτογραφία στο δημοσίευμα [Ο Ai WeiWei προκαλεί με μία φωτογραφία](#)
3. Να αντιπαραβάλετε την [άποψη του Βαρώτσου](#), που είδαμε ότι υποστηρίζει πως ο καλλιτέχνης παραμένει σιωπηλός και στοχαστικός μπροστά στην ανθρώπινη τραγωδία και πώς η καλλιτεχνική δημιουργία μπορεί να προκύψει με τον καιρό, με την πρακτική του ακτιβιστή Ai WeiWei, ο οποίος δημιουργεί και δρα άμεσα, όπως έκανε στην περίπτωση με την αναπαράσταση του Αϊλάν. Ποια είναι η δική σας γνώμη;
4. Λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο που διαβάσατε, καθώς και το παρακάτω απόσπασμα από συνέντευξη που έδωσε Ai WeiWei στη Μυτιλήνη, να συζητήσετε ποια ταυτότητα προβάλλει με τον λόγο και με το έργο του.

 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

 ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ

Ο Ai WeiWei δήλωσε ότι έχει σκοπό να επικοινωνήσει με όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους για ό,τι συμβαίνει στη Μυτιλήνη, χρησιμοποιώντας όλες τις μορφές της Τέχνης, αλλά και τα κοινωνικά δίκτυα. Συγκεκριμένα είπε: «Η σπουδαία Τέχνη έρχεται από εκεί που δοκιμάζονται υψηλές αξίες, η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. [...] Κάνω την προσπάθειά μου ως άτομο, ως πολίτης, ως καλλιτέχνης. Με το έργο μου υποστηρίζω τις πιο σημαντικές από τις ανθρώπινες αξίες. Αυτή είναι η καλλιτεχνική μου προσπάθεια, στην οποία κάθε φορά αφοσιώνομαι με όλες μου τις δυνάμεις», βλ. <http://www.politikalesvos.gr/ai-wei-wei/>

5. Να αναζητήσετε σε λεξικά τον όρο ακτιβισμός και να διαβάσετε το άρθρο [Φιλανθρωπία ή Κοινωνικός Ακτιβισμός](#); στο οποίο ο συντάκτης επιχειρεί να διακρίνει τους δύο όρους.
 - Προσπαθήστε, με βάση το άρθρο, να συνοψίσετε σε μία παράγραφο τα κοινά και τις διαφορές ανάμεσα στους δύο όρους.
 - Πώς αντιλαμβάνεστε τη φράση του κειμένου *Η «τυπολατρική φιλανθρωπία» όπως και ο «αυτάρεσκος ακτιβισμός» αποτελούν στρεβλώσεις;*
6. Οργάνωση project:
Να κάνετε μια έρευνα σχετικά με φορείς και οργανώσεις που αναλαμβάνουν ακτιβιστικές δραστηριότητες σε διάφορους τομείς, π.χ. ανθρώπινα δικαιώματα, προστασία του περιβάλλοντος, της εργασίας, της μόρφωσης κτλ. Μπορείτε π.χ. να ασχοληθείτε με τη [Διεθνή Αμνηστία](#), με τη [Greenpeace](#) κ.ά., λαμβάνοντας υπόψη και τα παρακάτω ερωτήματα: Ποιοι είναι οι στόχοι της οργάνωσης; Ποιες μορφές δράσης χρησιμοποιεί; Είναι αποτελεσματικές; Με ποιους τρόπους χρηματοδοτείται; Με ποια μέσα δημοσιοποιεί τις δράσεις της; Ποια κριτική, αρνητική ή θετική, έχει

δεχτεί και από ποιους;

Να παρουσιάσετε την εργασία σας με το κατάλληλο λογισμικό.

7. Ο ακτιβισμός συνδέεται άμεσα με τον [εθελοντισμό](#), ο οποίος βασίζεται στην αλληλεγγύη και στην ανιδιοτελή προσφορά και συμβάλλει στην αντιμετώπιση ποικίλων κοινωνικών προβλημάτων. Να παρακολουθήσετε το βίντεο [«Δράση θετικά»](#) για τον εθελοντισμό, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, 2012. Πρόκειται για ένα σποτάκι με στόχο την ενημέρωση των θεατών και την προώθηση του εθελοντισμού. Ποια μέσα χρησιμοποιούνται στο σποτάκι, για να επιτευχθεί αυτός ο διπλός στόχος; Θεωρείτε ότι πετυχαίνει τον στόχο του; Θα προτείνατε κάποιες βελτιωτικές αλλαγές;
8. Οργάνωση project:
Τα τελευταία χρόνια της οικονομικής κρίσης και της αποδυνάμωσης του κοινωνικού κράτους έχουν εμφανιστεί νέες μορφές εθελοντισμού με τοπική δράση, όπως τα [δίκτυα ανταλλαγής υπηρεσιών-τράπεζες χρόνου](#), [τα κοινωνικά παντοπωλεία](#), τα κοινωνικά φροντιστήρια, [τα κοινωνικά ιατρεία](#) και [φαρμακεία](#). Χωριστείτε σε ομάδες. Η καθεμιά να ασχοληθεί με ένα από τα παραπάνω δίκτυα εθελοντισμού και να το παρουσιάσει με το κατάλληλο λογισμικό. Η παρουσίαση των δικτύων να εστιάσει: α) στον τρόπο οργάνωσης και διοίκησής τους, β) στους τρόπους που λειτουργούν και στις υπηρεσίες που επιτελούν, γ) στους τρόπους στελέχωσής τους, γ) στα μέσα δημοσιοποίησης των δράσεών τους, δ) στους τρόπους χρηματοδότησής τους, ε) στην κριτική που δέχονται.
9. Περιηγηθείτε στην ιστοσελίδα του προγράμματος [Νοιάζομαι και δρώ](#), που αφορά τον εθελοντισμό, και ενημερωθείτε σχετικά με δράσεις εθελοντισμού διάφορων σχολείων, που αναφέρονται, στο κείμενο του Νίκου Γκόβα και της Πόπης Κύρδη [Ο εθελοντισμός στο σχολείο, προκαταρκτική μελέτη](#). Σχεδιάστε και πραγματοποιήστε και σεις με την τάξη σας μια ανάλογη εθελοντική δράση.